

NETOLICKÁ ARCHA V KAPLI ZÁMKU HLUBOKÁ NAD VLTAVOU

OSUDY, STÁŘÍ A IKONOGRAFIE POZDNĚ STŘEDOVĚKÉHO OLTÁŘE

ROMAN LAVIČKA

Přestože skříňová archa představovala nejrozšířenější typ oltáře zejména v pozdním středověku, a na našem území tak musely existovat stovky exemplářů různé velikosti a kvality, dochovalo se do dnešního dne jen několik víceméně kompletních příkladů.¹⁾ Po více jak stoletém badatelském úsilí by se mohlo zdát, že tento zdánlivě uzavřený soubor není možné nijak doplnit, nebo v něm přinejmenším upřesnit hodnocení jednotlivých artefaktů. Není tomu tak zcela, neboť sem nepochybně patří také tzv. Netolická archa, považovaná většinou za nesourodý kompilát středověkých částí a novogotických prvků vzniklý po její restauraci a převozu na zámek Hluboká v polovině 19. století.²⁾

OSUDY ARCHY V PRŮBĚHU 19. A 20. STOLETÍ

Podle pozdější tradice pocházel skříňový oltář ze zrušeného dominikánského kláštera v Českých Budějovicích, odkud jej údajně kolem roku 1830 získal kníže Jan Adolf II. ze Schwarzenbergu (1799–1888), aby jej věnoval hřbitovnímu kostelu sv. Václava v Netolicích, kde byl postaven na místě cechovního oltáře sv. Prokopa.³⁾



Obr. 1: Karl Zenker, Netolická archa a interiér kaple na zámku Hluboká, kolem 1873 (ze sbírek SZ Hluboká nad Vltavou).

1) Za možnost studia Netolické archy a řadu cenných podnětů náleží velké poděkování správě Státního zámku (dále jen SZ) Hluboká nad Vltavou, především pak paní Ivaně Troupové.
2) SZ Hluboká nad Vltavou, Netolická archa, inv. číslo HL35843 – HL35857.

3) Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i. v Praze, archiv, fond Zdeněk Wirth, sign. X, složka 8 - „Kapelle“, listek č. 260 – „Koupen asi 1830 ze zrušeného dominikánského kláštera v Čes. Budějovicích a postaven na místě cechovního oltáře (tkalcovského cechu) sv. Prokopa v hřbitovním

Archa je poprvé písemně doložena v inventáři netolického kostela z roku 1842, kde je na epištolní straně uveden boční oltář představující Spasitele s dvěma apoštoly, na bocích dvě křídla s obrazy narození a osudy sv. Jana Křtitele v účetní hodnotě 100 zlatých.⁴⁾ Zřejmě během letních pobytů na zámku v Libějovicích si oltáře povšimla kněžna Marie Eleonora ze Schwarzenbergu (1812–1873), která o něj projevila zájem nejpozději na počátku roku 1847, neboť jej chtěla získat pro nově budovanou kapli na hlubockém zámku. Podle tehdejšího hodnocení byla archa provedena „v byzantském“,⁵⁾ nebo „v antickém stylu“⁶⁾ a hrozil jí zánik.⁷⁾ Proto bylo naplánováno nezbytné restaurování, aby byla odstraněna potmělost a zároveň byla zachráněna jemnost a krása oltáře. Místo něj měl být do kostela sv. Václava zhotoven odpovídající nový boční oltář.⁸⁾ Proto předložil knížecí řezbář Jan Pták (1808–1860)⁹⁾ na počátku roku 1853 rozpočet na pořízení lakovaného oltáře z dubového dřeva.¹⁰⁾ O rok později, roku 1854, mu bylo zapláceno požadovaných 418 zlatých a 30 krejcarů za oltář sv. Ludmily,¹¹⁾ který byl v kostele instalován na svátek patronky 16. září 1854.¹²⁾ Pravděpodobně ve stejné době došlo k převezení Netolické archy nejprve do Českého Krumlova a po základní opravě roku 1854 na Hlubokou.¹³⁾ V návrhu rozpočtu na stavbu hlubockého zámku bylo pro rok 1855 určeno 1000 zlatých pro řezbáře Ptáka, aby dokončil opravu oltáře v kapli.¹⁴⁾ Ještě 7. července 1857 však psal architekt Franz Beer (1804–1861) hlubockému řediteli, aby řezbáře Ptáka přiměl k rychlému dokončení oltáře.¹⁵⁾

Ve stejném roce zhotovil řezbář Franz Pešina pro oltář „eine grose Verzierung“ a budějovický řezbář Josef Leitgeb zaslal čistě vypracovaný nástavec pro tabernákl. Knížecí řezbář Johan Pták dostal zapláceno 680 zlatých za opravu poškozených sochařských, truhlářských a pozlacovačských prací na starém oltáři. Dále obdržel 24 zlatých za nový podstavec, za materiál a 96 dní práce (a 1 zlatý 12 krejcarů) na novém tabernáklu s řezbami dostal zapláceno celkem 115 zlatých a 12 krejcarů.¹⁶⁾ I bez písemných zpráv můžeme dnes spolehlivě odlišit novogotické doplňky na středověké arše. Z pozdně gotického oltáře se zachovala malovaná predella, skříň s vyřezávanými baldachýny, třemi sochami a oboustranně malovaná zavírací křídla. Řezbář přidal k arše nový tabernákl, který kryje střední část původní predelly. Dále kompletně doplnil nástavec oltáře, v němž byla druhotně umístěna středověká řezba Oplakávání. Krajkově jemná řezba stáčených akantových úponků a kružeb byla v nástavci vložena do zpevňujícího rámu novogotických fiál a přidána ještě na bocích oltářní skříň a predelly. Celková kompozice a kvalita provedení dokládá Ptákovu řezbářské umění.¹⁷⁾

Stavba, výzdoba a vybavení kaple byly v převážné míře dokončeny během první poloviny roku 1857. Ještě na počátku srpna si však kníže Schwarzenberg přál odložit svěcení kaple do doby, než bude zvolen její patron. Po týdnu, tedy 11. srpna, nakonec rozhodl, že jím bude „Salvator“¹⁸⁾ a již 16. srpna 1857 došlo k jejímu vysvěcení ke cti Nejsvětějšího Spasitele. Patrocinium nebylo zvoleno náhodně, neboť tehdy plně odráželo stav a ikonografii hlavního a vlastně jediného oltáře, doplněné Netolické archy s ústřední sochou Spasitele.¹⁹⁾ Inventář hlubockého zámku sepsaný 15. listopadu 1866 uvádí v kapli jeden hlavní oltář v účetní hodnotě 4000 zlatých a stejný údaj přináší rovněž inventář z 25. října 1877. Archa zde sice není nijak blíže popsána, ale její účetní hodnota po restaurování představuje čtyřicetinasobek jeho ocenění při umístění v kostele sv. Václava v Netolicích.²⁰⁾

Zásadní změnu v podobě a interpretaci Netolické archy znamenalo její částečné restaurování Bohuslavem a Ludmilou Slánskými v letech 1961–1963 (malovaná křídla a socha Ježíše Krista).²¹⁾ Přestože byly učiněné nálezy prezentovány v roce 1965 na velké výstavě Jihočeská pozdní gotika 1450–1530 pořádané roku 1965 v Alšově jihočeské galerii na Hluboké²²⁾ a publikovány také v odborném tisku, nedošlo díky oddělenému studiu k přesné

kostele sv. Václava v Netolicích, kde stál až do roku 1853, kdy odvezen do Krumlova, restaurován řezbářem J. Ptákem a postaven do kaple roku 1854.“; F. Mareš – J. Sedláček, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese prachatickém*, díl XXXVIII. Praha 1913, s. 169, 171; F. Janovský – A. Markus, *Zámek Hluboká nad Vltavou a zámek Ohrada s lesním a lovcím museem*. Průvodce dějinami, stavbou a sbírkami. Třeboň: Družstevotisk 1934, s. 24–25; J. Pešina, *Česká malba pozdní gotiky a renesance*. Deskové malířství 1450–1550. Praha: Orbis 1950, s. 125.

4) Státní oblastní archiv (dále jen SOA) Třeboň, fond Velkostatek (dále jen Vs) Netolice, sign. I A 3 K alfa 13 c, inventář netolických kostelů z 28. března 1842; Státní okresní archiv (dále jen SOKA) Prachatic, fond města Netolice, inv. č. 906, sign. Pol 1/51, *Církevní záležitosti 1842–1845*, inventář netolických kostelů z 20. července 1842 sepsaný po smrti netolického děkana Dr. Josefa Krause 20. července 1842: „Nebenaltar im Schiefe an der Epistelseite vorstellend der Salvator mit 2 Apostele zur Seite mit 2 Fliegeln mit der Geburt und Schicksale des h. Johann des Täufers. Auf dem Altar selbst steht eine Statue der heil Barbara mit 2 Engeln, im guten Stand.“

5) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 4, list z 18. března 1847.

6) Tamtéž, list ze 4. června 1854.

7) Tamtéž, list z 18. února 1847.

8) Tamtéž, listy z 18. února, 18. března a z 19. října 1847.

9) A. Nikendey, *Zapomenutý jihočeský umělec Jan Pták*, *Rodopisná revue* 8, č. 2, České Budějovice: Historicko-vlastivědný spolek 2006, s. 17–19.

10) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 4, list řezbáře Jana Ptáka z 26. března 1853.

11) SOA Třeboň, fond Vs Hluboká, sign. I C 6 B beta 2, složka 1853–1856, rozpočet na stavbu zámku pro rok 1854.

12) Děkaný úřad v Netolicích, Pamětní kniha děkanského kostela v Netolicích, založena roku 1846, s. 29, 94. Oltář sv. Ludmily byl restaurován roku 1997 za 10 000,- Kč, ale krátce nato byl věnován do Kaplice, kde byla jeho vyřezávaná menza použita ve farním kostele jako nový obětní stůl.

13) Ústav dějin umění AV ČR, o. c. v pozn. 3 – „... v hřbitovním kostele sv. Václava v Netolicích, kde stál až do roku 1853, kdy odvezen do Krumlova, restaurován řezbářem J. Ptákem a postaven do kaple roku 1854.“; SOA Třeboň, o. c. v pozn. 4, list z 9. března a z 29. března 1854; F. Janovský – A. Markus, o. c. v pozn. 3, s. 24–25.

14) SOA Třeboň, o. c. v pozn. 11, rozpočet na stavbu zámku pro rok 1855.

15) Ústav dějin umění AV ČR, o. c. v pozn. 3, lístek č. 189 s odkazem na zdroj: SOA Třeboň, fond Vs Hluboká, sign. I C 3 K alfa 16 b/1, list ze 7. července 1857.

16) Ústav dějin umění AV ČR, o. c. v pozn. 3, lístek č. 248.

17) Doplnky chybějících částí poškozených pozdně gotických baldachýnů nad hlavami soch bylo možno dobře odlišit při prohlídce oltáře z lešení během jeho čištění v únoru 2008.

18) Ústav dějin umění AV ČR, o. c. v pozn. 3, lístek č. 189 s odkazem na zdroj: SOA Třeboň, o. c. v pozn. 15, listy z 3. a 11. srpna 1857.

19) SOA Třeboň, fond biskupský archiv České Budějovice I. /148, karton 354. Složka VIII. /3/a/F/1, Akta o jednotlivých benefcích Hluboká nad Vltavou 1786–1899, složka Záležitosti kostela 1786–1898. Statistische Bemerkungen über die Pfarre Frauenberg (bömisch Hluboká), Frauenberg den 5. Mai 1859, Wenzel Matiaschek – Pfarrer.

20) SOA Třeboň, fond Vs Hluboká, sign. I D 6 I 4, inventář z 15. listopadu 1866, list 9–10 a z 28. října 1877.

21) B. Slánský – L. Slánská, *Zpráva o restaurování Netolické archy*. NPÚ ÚOP České Budějovice 1961–1963, inv. č. A 69 – A76.

22) J. Kropáček, *Oplakávání Krista z tzv. Netolické archy*, in: J. Homolka a kol., *Jihočeská pozdní gotika 1450–1530*, katalog výstavy. Hlu-

interpretaci ikonografie celého oltáře.²³⁾ Průzkum a restaurování prokázaly, že ústřední socha Krista Spasitele byla kolem roku 1400 vyřezána jako figura sv. Jana Křtitele se šatem z velbloudí srsti.²⁴⁾ Na vnější straně křídel byly po odstranění ztemnělé barokní malby pašijových výjevů nalezeny čtyři výjevy z legendy neznámého světce. Jaroslav Pešina spolu s Jindřichem Šámalem je určili jako obrazy ze života sv. Jiljí, a tím se prakticky uzavřelo studium, poznání a interpretace Netolické archy.²⁵⁾

STUDIUM A REFLEXE OLTÁŘE V LITERATUŘE

Netolický oltář neušel po své restauraci a umístění do zámecské kaple na Hluboké zájmu badatelů a milovníků umění, díky kterým se brzy dostal do obecného povědomí především prostřednictvím topografické a soupisové literatury.²⁶⁾ Kníže Adolf Josef Schwarzenberg (1832 až 1914) pozval na svá panství rakouského historika umění Alberta Ilga (1847–1896), aby shlédl, prostudoval a zhodnotil umělecké sbírky a poklady na jeho panstvích.²⁷⁾ Ilg roku 1890 napsal, že hlubocký oltář podle jeho názoru prošel mnohými změnami, ale žádnou z nich nelze označit za šťastnou. Na vnitřní straně křídel identifikoval výjevy ze života Ježíše Krista a na vnějšku křídel zmiňuje čtyři pašijové scény. Na predelle si všiml postavy sv. Mikuláše a světce v brnění (sv. Václava), které zařadil do konce 15. nebo počátku 16. století.²⁸⁾ Středoškolský profesor a konzervátor Josef Braniš (1853–1911) zařadil roku 1900 figurální složku archy do doby vladislavské, ale upozornil, že Kristus mezi dvě-



Obr. 2: Hluboká nad Vltavou (okres České Budějovice), zámek – Netolická archa, celkový pohled s otevřenými křídly (všechny snímky G. Čapková 2016, není-li uvedeno jinak).

boká nad Vltavou: Alšova jihočeská galerie 1965, s. 183–184, č. kat. 114; *týž*, Sv. biskup, in: tamtéž, s. 188, č. kat. 119 a 120; *Otavský*, Jihočeský mistr kolem r. 1510, in: tamtéž, s. 283, č. kat. 275 a 276, obr. 106–107.

23) J. Homolka – L. Slánská, K restauraci sochy sv. Jana Křtitele ze zámku Hluboká, *Umění* 12, č. 3, Praha 1964, s. 301–305; J. Pešina, Tři nově restaurované památky české deskové gotické malby, *Umění* 13, č. 1, 1965, s. 71–80, zde s. 73–80.

24) J. Homolka – L. Slánská, o. c. v pozn. 23, s. 301–305.

25) J. Pešina, o. c. v pozn. 23.

26) F. A. Šubert – F. A. Borovský edd., *Čechy. Díl II. Vltava*. Praha: J. Otto 1884 (?), s. 125 – „... starodávný oltář skládací, pocházející z prastarého hřbitovního kostela sv. Václava v Netolicích.“

27) http://www.kohoutikriz.org/data/w_ilga.php [cit. 9. 8. 2016].

28) A. Ilg, Kunst-topographische Mittheilungen aus den fürstlich Schwarzenbergischen Besitzungen in Südböhmen, *Mittheilungen der k.k. Central-Commission*, NF, Jahrgang XVI, Wien 1890, s. 246.

ma světícími biskupy je staršího původu. Na vnitřní straně křídel viděl silně restaurované obrazy Křtu Páně, Narození Panny Marie, Obřezání Páně a Stětí sv. Jana Křtitele. Postavy sv. Mikuláše a sv. Václava v predelle datoval do první čtvrtiny 16. století. Předpokládal, že pozdně gotický reliéf Oplakávání ve vrcholu oltáře byl původně umístěn v predelle.²⁹⁾ Historik umění Jaromír Pečírka († 1966) si ve své práci roku 1931 všiml především sochy Krista, která je blízká typu krásné madony kolem roku 1400 a zopakoval přesvědčení, že archa je sestavená z různorodých a různé starých částí.³⁰⁾ O rok později Antonín Liška († 1978) zopakoval, že archa byla sestavena z nestejnorodých částí. Uprostřed se nalézá socha Krista, která je přemalovaná a s doplňky, ale zároveň je nejstarší část celého oltáře. Křehká, subtilní a uhlazená práce podle jeho názoru představuje výbornou řezbu z doby kolem roku 1400.³¹⁾ Vrchní lesní správce František Janovský († 1945) a vedoucí třeboňského archivu PhDr. Antonín Markus († 1968) napsali roku 1934 průvodce zámek Hlubokou, kde rovněž uvádějí starobyklý oltář. V popisu zmínili sochu Krista mezi dvěma figurami světců biskupů a nad nimi bohatě řezaný baldachýn. Reliéf v nástavci určili jako Panu Marii s tělem Ukřižovaného, zařadili její vznik do Vladislavské doby a uvedli, že byl původně asi umístěn na místě nynějšího tabernáku. Z maleb na oltáři zmínili postavu sv. Mikuláše a sv. Václava na predelle a na křídlech scény Obřezání Páně, Stětí sv. Jana Křtitele, Křest Páně a Narození Panny Marie. Vše datovali do přelomu 15. a 16. století.³²⁾ Profesor Jaroslav Pešina († 1992) uvedl v soupisu deskové malby roku 1950 dvě, po jedné straně malované desky, respektive vnitřní strany původně oboustranně malovaných křídel rozebraného křídlového oltáře, jehož ztracený střed byl podle jeho názoru nahrazen starší řezbou. Ikonograficky určil náměty obrazů jako Křest Kristův, Narození Panny Marie a na pravém křídle Obřezání Krista a Stětí sv. Jana Křtitele. Malby zařadil do doby kolem roku 1520. Na vnějších stranách křídel připomněl pašijové výjevy původem ze 17. století. Všechny obrazy posoudil jako silně přemalované.³³⁾ Vladimír Denkstein († 1993) a František Matouš († 1975) se ve své práci o jihočeské gotice roku 1953 věnovali rovněž hlubockému oltáři.³⁴⁾ Ústřední sochu Krista považovali za důležité dílo krásného slohu přecházejícího k formalismu. Srovnávali je se sv. Mikulášem z Vyššího Brodu, u nějž však není lem spodního roucha rozveden do takové šíře. Postava je silně esovitě prohnutá, její obrys však není zcela uzavřen. Bohaté schéma rásnění podle nich velice připomíná některé z jihočeských madon, např. Madonu semináře v Českých Budějovicích. Výrazná horizontála tvořená u Madon s ležícím Ježíškem, byla u hlubockého Krista nahrazena cípem pláště vodorovně přetaženým od levé k pravé ruce. Kristus

ztratil ušlechtilý realismus a získal konvenční výraz madon, s kterými má společnou konstrukci hlavy. A také zde nade vším převládá zájem tvůrce o dekorativní rytmus. Původ sochy je neznámý, ale podle autorů nepochybně jihočeský.³⁵⁾ Sochy dvou světců³⁶⁾ z Netolické archy zařadili do skupiny se světce z Mezipotočí, Madonou na půlměsíci z kostela v Horní Plané a dvěma světci z klášterní obrazárny ve Vyšším Brodu. Vymezenou skupinu považovali za dílo velmi kvalifikovaných pomocníků velkých mistrů, kteří zprostředkovali našemu prostředí novinky uměleckého vývoje. Uvedená díla se vyznačují svérázným utvářením draperie z nepříliš dlouhých, útlých, ale dosti hlubokých záhybů, zpravidla zdvojených, které se stýkají v ostrých úhlech nebo splývají v tenkých, zalomených liniích. Shledávali u nich pozdně gotickou dynamiku, stylizaci do kresebného, až suchého dekorativismu se sklonem k preciznosti. Obě sochy řadí vznikem do doby kolem roku 1500.³⁷⁾ Malby vnitřní strany křídel považovali za doklad tendencí v první čtvrtině 16. století, kdy k nám pronikaly ohlasy německého malířství.³⁸⁾ V českém malířství se sice prosazovaly realistické tendence, ale až na malé výjimky se malíři nedokázali odpoutat od svých gotických základů. Kupodivu je dokladů této gotickorenesanční produkce pomálu a často průměrné, nebo podprůměrné úrovně. Kvalitativně nejvýše stojí ve 20. letech 16. století právě Netolická archa. Malíř prostředních schopností tu pod silným vlivem pokročilého a Dürerem ovlivněného umění norimberského zpodobil Narození Panny Marie, Obřezání Páně, Křest Kristův a Stětí sv. Jana Křtitele. Figury jsou oděné soudobým, už jen nepatrně tradičně zřaseným šatem, přesto však celkový dojem kotví ještě ve starém názoru. Křídla jsou podle Denksteina a Matouše zavěšena na novogotickém skládacím oltáři z roku 1857.³⁹⁾ Historik umění Albert Kutal († 1976) měl za to, že socha Krista vznikla pod vlivem mistra Týnské Kalvárie před rokem 1420, neboť jeho drapérie není příliš vzdálená modelu týnského Jana. Zároveň roku 1962 usoudil, že jeho tvář má zřetelné vztahy ke Kapucínskému cyklu.⁴⁰⁾ Profesor Jaroslav Homolka po restaurování ústřední sochy označované za Krista uvedl roku 1963, že původní polychromie ukázala pod pláštěm kožešinu. Také jablko a levá ruka jsou mladšími doplňky pravděpodobně z 19. století a Janu Křtiteli odpovídá typické gesto pravice ukazující k levé ruce, kde spočíval ztracený beránek. Podle jeho názoru došlo k ikonografické změně patrně při sestavování archy v 19. století. Autor dále přinesl přehled publikovaných názorů na tuto plastiku. Sochu považoval za reliéfně a plošně cítěnou a krásný sloh na ní zapůsobil především rytmem pohybu a tendencí k dekorativnosti, méně již došlovými tvarovými citacemi a malířským zmnožením záhybů. Typ tváře prozrazuje, že sochař byl poučen souborem byst dolního triforia v katedrále sv. Víta a nejbližší analogií je podobizna Václava Lucemburského, o čemž svědčí i názorné srovnání profilu obou hlav. Hladká zaoblenost a poněkud neurčitý výraz spojuje tvář Jana Křtitele s hlavou téhož světce v Kapucínském cyklu. Socha z Hlu-

29) J. Braniš, Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese českobudějovickém. Díl VIII. Praha: 1900, s. 67, 72–73, obr. 60.

30) J. Pečírka, Plastika, in: Z. Wirth ed., Dějepis výtvarného umění v Čechách. I. díl. Středověk. Praha: SVU Mánes 1931, s. 191–239; zde s. 230.

31) A. Liška, Česká dřevěná plastika v době vrcholné gotiky, in: Památky archaeologické a místopisné XXXVIII, sv. Historie, Praha 1932, s. 26–27, obr. 12.

32) F. Janovský – A. Markus, o. c. v pozn. 3, s. 24–25.

33) J. Pešina, o. c. v pozn. 3, s. 125, obr. 178, 179.

34) V. Denkstein – F. Matouš, Jihočeská gotika. Praha 1953, s. 52.

35) Tamtéž, s. 95.

36) Tamtéž, s. 59.

37) Tamtéž, s. 95–98.

38) Tamtéž, s. 81.

39) Tamtéž, s. 114–115.

40) A. Kutal, České gotické sochařství 1350–1450. Praha 1962, s. 114.

boké zastupuje vyhraněný slohový odstín krásného slohu a vznikla na samotném počátku 15. století nebo kolem roku 1410.⁴¹⁾ Restaurátorka Ludmila Slánská poukázala roku 1963 na dobře zachovanou středověkou polychromii a zcela ztracené původní zlacení sochy sv. Jana Křtitele (dosud Krista). Restaurování prokázalo, že některé části vousů nebyly řezány z jednoho bloku, nýbrž na něj byly nalepeny. Levá ruka není původní, byla doplněna i s jablkem. Také ukazováček pravé ruky je mladším doplňkem.⁴²⁾ Profesor Jaroslav Pešina psal roku 1965 o objevu maleb na vnějších stranách křídel pod mladší „méněcennou vrstvou ze 17. století“. Při restaurování malovaných křídel Bohuslavem a Ludmilou Slánskými v letech 1961–1963 byly objeveny malby současné s vnitřní částí. Pešina určil jednotlivé scény vnitřní strany jako výjevy ze života Panny Marie, Krista a sv. Jana Křtitele. Na rubu křídel byly odkryty čtyři výjevy z legendy o sv. Jiljí – Lov na laň, sv. Jiljí zahánění démony, sv. Jiljí donutil ďábla, aby nahradil kolo vozu, na němž jede, a sv. Jiljí uzavírá procesí jdoucí z chrámu. Podle něj byl kult sv. Jiljí ve středověku v našich zemích značně rozšířen a zvláštní oblibě se světec těšil v jihočeské oblasti. Za rady při určení ikonografie obrazů Pešina děkoval Jindřichu Šámalovi. Dále poukázal na malířův zájem o kostýmní a přírodní detail, smysl pro současnost a architektonické a krajinné prostředí. Je schopen udržet světcův typ, prolít u groteskních čertů nebo nastavit krajinný prostor hlubokým krajinným prospéktem. Pozdního gotiku prozrazuje i pestrá barevnost malby. Obrazy na vnitřních stranách jsou dílem jiné ruky. Postavy jsou méně hřmotné a jsou dovedně seskupeny v ploše a prostoru obrazu, který je uzavřen zlacením. Barevný náter je hustší, pečlivější, sytější a svítivější. Modelace je méně plošná. I zde je však mnoho pozdně gotických přežitků – převyšování figur, charakteristika tváří a draperie, která neztratila plechovou tuhost. Novodobé prvky garderoby, jako balonové prostřihávané rukávy žen nebo birety mužů mluví již o blízkosti renesance. Restaurování sejmulo řadu přemaleb, které působily, že obrazy měly dosud „renesančnější“ charakter, a vrátilo tak památce autentické vzezření pohybující se na pomezí pozdní gotiky a renesance a hlásí se k době nejméně o desetiletí starší. Ačkoliv výzdoba křídel vznikla prací dvou různých malířů, mistra a pomocníka, má stejné slohové východisko v dolnorakouském malířství sklonku 15. století, jak jej reprezentuje mistr oltáře z Herzogenburgu. Podle Pešiny nepřekvapuje inklinace k rakouské malbě při jihočeské provenienci. O jedno desetiletí později šel stejným směrem i malíř velké archy z Trhových Svinů, která už patří renesančnímu období a přesto je ještě hluboce spjata s tradicí pozdně gotickou.⁴³⁾ Roku 1965 zařadil Bohuslav Slánský vznik Pašijových obrazů, sejmutých z vnějších stran křídel hluboko do 17. století. Byly provedeny olejovými barvami, které během století velmi ztvrdly. Odstranění temperových a olejových přemaleb na vnitřní straně nepřineslo žádná výrazná překvapení, neboť malíři zachovali formy původní malby, vytvořili vlastně kopii přímo na ní samé. Obličejy byly celkově tmavší a měkčeji modelovány proti starší temperové malbě. Slánský upozornil ve vý-

jevu Kristova křtu na poškozené místo zasahující spodní část obličej a krk anděla. Barvy, křídový podklad a částečně také dřevo podložky byly na tomto místě sežehnuty plamenem svíce. Okolní barevné vrstvy zpuchýřkovatěly a křídový podklad silně rozpukal. Sežehnutá plocha byla vytmelena a doplněna neutrálním tónem. Na svatozářích se objevilo staré zlacení s páskem iniciál SHSHSH, ovšem na reliéfním pozadí bylo původní zlacení zcela odstraněno při mladších přípravách na přezlacení, které tak zůstalo zachováno.⁴⁴⁾ Jiří Kropáček původně připsal reliéf Oplakávání Krista z Netolické archy stejné dílně, jako sochy biskupů ve skříni téhož oltáře. Roku 1965 ale viděl jejich původ spíše ze starého Bavorska, z raného okruhu mnichovského řezbáře Erasma Grassera. Srovnával jej s Grasserovou Marií a Janem z Ukřižování v mnichovském Pippingu (kolem 1480) a oltářikem s Kalvárií (kolem 1490), obě práce v Mnichově. Není jisté, zda reliéf Oplakávání není importem, avšak v jeho grasserovské notě viděl Kropáček slohové paralely mezi našimi plastikami – Klanění tří králů v arše v sakristii hradní kaple na Zvíkově, kolem roku 1500, Kristus z Novosedel a sv. Ondřej z Cepu, kolem roku 1500, Oplakávání neznámého původu v AJG (inv. č. P–2), kolem 1490–1500 a malé Kladení do hrobu z muzea ve Vodňanech. Reliéf datoval do doby kolem roku 1500.⁴⁵⁾ Obě sochy biskupů připsal nejdříve stejné dílně, která vytvořila již zmíněný reliéf Oplakávání a časově zařadil mezi 1500–1510. Ve způsobu modelace viděl shody s reliéfem 14 svatých pomocníků z Rožmberka (z roku 1493). V roce 1965 však tyto shody označil jen za společné slohové znaky přechodu století. Osobité prvky v utváření draperie obou figur, čtyřúhelná zřasněná plocha pláště biskupa s knihou v levici přetažená před postavu, naznačuje možnost genetického vztahu k jihoněmecké plastice 80. let 15. století, zvláště k Ulmu. V našem sochařství se obě figury nápadně váží k soše sv. Mikuláše z Kašperských Hor. Biskup s knihou v levici se k němu blíží utvářením draperie a druhý biskup pak typikou tváře. Socha prvního biskupa ukazuje zároveň k plastice z okolí Pasova, rysy tváře znatelně připomíná sochu sedícího biskupa z Höhenstadtu.⁴⁶⁾ Ve stejném katalogu zpracoval malby Netolické archy Karel Otavský. Na vnitřní straně křídel uvedl Křest Kristův, Narození sv. Jana Křtitele, Obřezání Krista a Stětí sv. Jana Křtitele. Na vnější straně křídel pak určil výjevy z legendy sv. Jiljí – ďábel nahrazující kolo vozu sv. Jiljí, sv. Jiljí uzavírající procesí, sv. Jiljí loví laň a sv. Jiljí zahánění ďáblů. Shrnuje názory Jaroslava Pešiny, který před restaurováním považoval malby vnitřních křídel za dílo řemeslného kompilátora čerpajícího z dürerovského okruhu, především z díla Wolfa Trauta, ale i ze starších děl (Hanse Trauta). Práci datoval do doby kolem roku 1520. Po restaurování a odkrytí původních maleb na vnějších stranách křídel roku 1965 rozlišil Pešina dva malíře. Tvůrce vnějších scén se vyznačuje gotickou hovorností proti uzavřenému a mnohem konvenčnějšímu mistru vnitřních stran, který je však pokročilejší směrem k nové renesanční estetice. Na základě tohoto hodnocení posunul Jaroslav Pešina datování křídel do doby kolem roku 1510 a slohově odvodil malby z dolnorakouské oblasti, především z okruhu mistra

41) J. Homolka – L. Slánská, o. c. v pozn. 23, s. 301–303.

42) Tamtéž, s. 304–305.

43) J. Pešina, o. c. v pozn. 23, s. 73–77.

44) Tamtéž, s. 78–80.

45) J. Kropáček, o. c. v pozn. 22, s. 183–184 kat. č. 114.

46) J. Kropáček, o. c. v pozn. 22, s. 188, kat. č. 119–120.



Obr. 3: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, sv. Mikuláš na predelle.



Obr. 4: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, sv. Václav na predelle.

oltáře z Herzogenburku.⁴⁷⁾ Albert Kutal v roce 1970 zopakoval dataci sochy sv. Jana Křtitele do roku 1410 a přiklonil se k Homolkovu názoru, že její podobu ovlivnila sochařská tvorba pražské Parlérovy svatovítské hutě.⁴⁸⁾ Autor hesla o hlubockém zámku v soupisu Uměleckých památek Čech roku 1977 datoval sochu Krista do doby po roce 1400, oba světce kladl do doby kolem roku 1500 a skupinu Oplakávání v nástavci určil jako reliéf Panny Marie (!) ze stejné doby. Na malovaných křídlech, která zařadil do doby kolem roku 1520, uvedl výjevy – Křest Krista, Narození Panny Marie, Obřezání Páně a Stětí sv. Jana Křtitele. Datace a absence popisu vnější malby křidel dokládá, že pisatel nevzal na vědomí výsledky restaurace maleb a soch, které byly publikovány v časopise Umění před více jak deseti lety.⁴⁹⁾ Jiří Kuthan uvedl roku 1991 při popisu zámeckých interiérů, že pro zámeckou kapli byla roku 1847 zakoupena ze hřbitovního kostela sv. Václava v Netolicích dvě pozdně gotická oltářní křídla z doby kolem roku 1520. Byla zapojena do „různorodého celku nového oltáře“ zřízeného v presbytáři zámecké kaple. Shrnu tak všeobecné přesvědčení, že oltář vznikl jako výsledek sběratelského úsilí Schwarzenbergů, které se projevuje na celém zámku.⁵⁰⁾

47) K. Otavský, o. c. v pozn. 22, s. 283 kat. č. 275 a 276, obr. 106 a 107.

48) A. Kutal, Sv. Jan Křtitel, in: J. Pešina ed., České umění gotické 1350–1420. Praha: Academia 1970, s. 166, č. kat. 231.

49) E. Poche ed., Umělecké památky Čech I. Praha: Academia 1977, s. 382.

50) J. Kuthan, Zámek Hluboká nad Vltavou. České Budějovice: Růže 1991, nestr.

IKONOGRAFICKÝ PROGRAM A STÁŘÍ JEDNOTLIVÝCH ČÁSTÍ STŘEDOVĚKÉHO OLTÁŘE

Predella s nikou

Čelní stranu malované predelly zčásti zakrývá novogotický dřevěný tabernákl, který na krajích doprovázejí ke středu natočené malované postavy sv. Mikuláše a sv. Václava stojící pod loubím z osekáných větví a akantových listů. Na levé straně je svatý Mikuláš s mitrou na hlavě, kterou obklopuje kruhový nimbus svatozáře. V pravici drží diagonálně postavenou berlu a v levé ruce má rozvřenou knihu, na níž spočívají tři zlaté koule. Na pravé straně predelly se nalézá svatý Václav s knížecí čapkou na hlavě obkrouženou svatozáří. Světec je oděn v kroužkovou košili a brnění. Z ramen mu spadá plášť, jehož lem zvýrazňují dvě rovnoběžné zlaté linky, mezi nimiž běží nekonečný pás složený z verzálek SHSHSH. Světec drží v levici o zem opřený trojúhelný štít s jednohlavou plamennou orlicí. V pravé ruce svírá spolu s cípem pláště korouhev se stejnou plamennou orlicí, jako na štítu.

Po vyjmutí novogotického tabernákl se objeví na výšku konstruovaná hranolová nika (80 × 63,5 × 25 cm), jejíž zadní stranu a boky kryje tlačený, rytý a zlacený dekor se vzorem granátového jablka, jaký nalézáme na vnitřních stranách oltářních křidel. Rozsah dekoru a tahy nožem na stěnách vytváří obrys ztraceného reliéfu. Jeho silueta s třemi vrcholy napovídá, že byl téměř symetrický, až na pravou stranu, kde vystupovala část dotýkající se boční



Obr. 5: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, nika uprostřed predelly.



Obr. 6: Žaltář anglické královny Marie (1310–1320), London, British library, sign. Royal MS 2 B VII, fol. 11r, Setkání Abrahama s třemi anděly.



Obr. 7: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, Veraikon na zadní straně predelly.

stěny výklenku. Dnes je velmi obtížné určit námět ztracené řezby. Vzhledem k poměrům stran a kompozici lze bezpochyby vyloučit rozšířenou domněnku, že se zde nalézalo Oplakávání umístěné dnes v nástavci oltáře. Nicméně lze předpokládat existenci výškově orientované skupiny postav, z níž vystupovala na pravé straně část jedné figury. Mohli bychom uvažovat o menší skupině Oplakávání s vertikálně vedenými postavami a horizontálně, nebo diagonálně kladeným tělem Ježíše Krista, jehož hlava mohla vystupovat z kompaktního obrysu a zanechala stopu na boku niky. Na základě srovnání se středověkou iluminací z rukopisného Žaltáře anglické královny Marie (1310–1320) se nabízí k úvaze možnost existence skupiny Setkání Abrahama s třemi anděly, která však není také zcela neproblematická.⁵¹⁾

Na zadní straně predelly je namalován částečně poškozený Veraikon (41 × 53,5 cm). Na bílém, na výšku postaveném obdélníku s obrubou nalézáme podlouhlou tvář Krista, který hledí přímo před sebe, na čele a tvářích má patrné pramínky a kapky krve. Na odpadáných místech se pod nynější malbou objevují zbytky starší malby možná téhož námětu. Zbylou plochu zadní části a boky predelly pokrývá zelený akantový dekor, jehož některé listy mají červenou rubovou stranu.

51) London, British library, The Queen Mary Psalter, sign. Royal MS 2 B VII, fol. 11r – dostupné on-line: <http://www.bl.uk/catalogues/illuminatedmanuscripts/ILLUMIN.ASP?Size=mid&IllID=52298>. [cit. 5. 7. 2016]. Za upozornění a konzultaci děkuji PhDr. Tomáši Gaudkovi z NPÚ GnŘ v Praze.



Obr. 8: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, rostlinný dekor na bocích predelly.

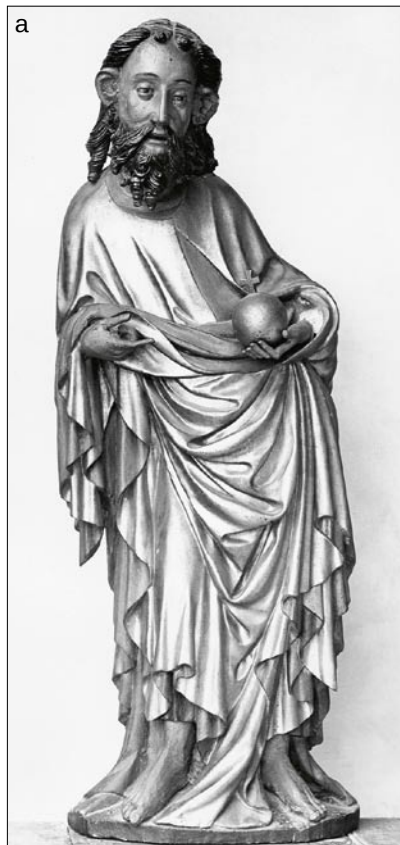
Oltářní skříň a sv. Jan Křtitel mezi světci (sv. Prokopem a sv. Vojtěchem)

Hlavní část archy tvoří skříň (194 × 136 × 26 cm), jejíž střed mírně předstupuje. Vnitřek pokrývá do dvou třetin výšky vyzlacený, tlačný a rytý dekor granátového jablka, doplněný ve spodní části páskem s vertikálně zvlněným rýhováním, které je rozděleno třemi barvami na pravidelně se opakující obdélné úseky a dovoluje interpretovat výzdobu jako závěs ukončený barevnými třásněmi. Dno skříňe je natřeno černou barvou, ale kolem podstavců soch jsou pod ní patrné zbytky barvy modré. Ta byla užita i ve spodním, 13 cm vysokém pásku obíhající po obvodu skříňe. Horní třetinu kompozice vyplňují tři bohatě řezané, vzájemně poněkud odlišné baldachýny, které v místě styku nesou polygonální konzoly, z nichž vyrůstá dělicí fiála. Baldachýny vznikly vzájemným splétáním a prostorovým pronikáním vimperků tvaru oslího hřbetu a jejich fiál. Na volných koncích architektury jsou nasazeny drobné zlacené konzolky. Tato bohatě členěná modrozlatá arkáda se výrazně rýsuje na sytě modrém pozadí vnitřku oltáře. Čelní strana masivního dna skříňe je zdobena vodorovným červeným výžlabkem, v němž běží zlatý prut spirálovitě obtáčený akantem. [obr. 9]

Pod baldachýny se nalézají tři dřevěné sochy, Jan Křtitel / Kristus uprostřed mezi dvěma světci – biskupy. Po Kristově pravici stojí na bočníkovitém pahorku socha prvního biskupa vysoká 133 cm. Ke středu nakloněná hlava nese mitru a většinu postavy halí plášť. Ruce v bílých rukavicích má nataženy před tělem. Prsty pravé ruky jsou v pozici uchopení válcového předmětu, pravděpodobně berly. V levé ruce nese otevřenou knihu a přidržuje cíp pláště. Druhý, stejně vysoký a shodně oblečený světec s mitrou na hlavě je však proporčně hmotnější figura. V pravé na-



Obr. 9: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, oltářní skříň, socha svatého Jana Křtitele mezi světci.



Obr. 10: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa socha sv. Jana Křtitele / Krista Spasitele, stav před restaurováním (foto L. Slánská, 1961):
a – čelní pohled,
b – boční pohled,
c – pohled zezadu.

tažené dlani drží zavřenou knihu s hřbetem obráceným dolů. Volná, mírně před sebe natažená levice má stejné gesto pro uchopení berly (?) jako u prvního světce.⁵²⁾ Mezi biskupy stojí 130 cm vysoký sv. Jan Křtitel / Kristus ve výrazném kontrapostu a odpovídajícím esovitým prohnutí, s bosýma nohama na zeleném pahorku. Levý, výrazně vysunutý bok se dotýká pláště sousedního biskupa. Tělo zakrývá od krku dolů bohatě řasený plášť. Postoj, poloha rukou a schéma drapérie nápadně připomínají krásnoslohé madony. V trojúhelném rozevření vrchního pláště na hrudi a u pravé nohy je patrný spodní šat provedený jako kožešina. Hlava je mírně nakloněná k levému rameni. Dva stočené pramínky vlasů uprostřed čela připomínají růžky. Bohatý plnovous se vlní a na konci spirálovitě stáčí do špičky, která se dělí opět na dva hlavní prameny. Ukazováček pravé ruky míří k levici, kde na vzhůru obrácené dlani spočívá zlatá koule s křížkem, která nahradila symbol Beránka božího. Socha svými rozměry a postojem dokazuje, že nebyla původně určena pro tuto skříň. Hlava se pravou částí dotýká konzoly baldachýnů a levým bokem se výrazně přibližuje postavě sousedního světce. V rozvržení hmot uvnitř skříně tak vznikají přeplněná a zároveň nápadně prázdná místa. Sochy biskupů naopak svou velikostí, typikou obličejů, šatu a atributy dokládají, že vznikly jako související protějšky. [obr. 9, 10]

Pohyblivá oltářní křídla

Ke skříní je připojen pár oboustranně malovaných pohyblivých křídel. Každé z nich má na vnitřní a vnější straně vždy dva obrazy o velikosti 94 × 55 cm (rozměr malby bez rámu). Výjevy na vnitřní straně křídel mají tlačené, ryté a zlacené pozadí s motivem granátového jablka. Celkové pojetí postav, typologie tváře Jana Křtitele a dítěte, kompozice a malířské podání hovoří pro autorství jedné ruky. Ornamentální pásek s verzálkami SHSHSH po obvodu svatozáří a tentýž dekor na okraji pláště sv. Václava na predelle prokazuje, že tyto malby spolu souvisí a vznikly podle společného programu.

Malby na vnitřní, sváteční straně – život sv. Jana Křtitele

Klíčem k určení ikonografického programu celé archy je relativně nedávný poznatek, že ústřední socha Krista Spasitele vznikla mezi lety 1400–1410 jako sv. Jan Křtitel, který byl mezi lety 1490–1500 zapojen do nově vznikajícího oltáře. To dokazuje, že socha byla nejenom velmi uctívána a měla zásadní význam pro dnes neznámý kostel a farnost, ale její přítomnost musela bezpochyby ovlivnit uspořádání celého oltáře. Při identifikaci námětů vnitřní strany křídel je tedy oprávněné uvažovat, namísto o dějově a námětově nesourodém souboru výjevů ze života Ježíše Krista, Panny Marie a sv. Jana Křtitele, o redukovaném, ale uceleném průřezu životem sv. Jana Křtitele – sv. Jan Křtitel křtí Ježíše Krista (*hlavní postavou zde není Kristus*), Narození sv. Jana Křtitele (*dosud: Narození Panny Marie*), Obřezání sv. Jana Křtitele (*dosud: Obřezání Ježíše Krista*) a Stětí sv. Jana Křtitele (*beze změny*). Nalézáme zde tedy celý světcův život zhuštěný do čtyř kompozic od narození



Obr. 11: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnitřní strana levého křídla – nahoře, Svatý Jan Křtitel křtí Krista.

po smrti, s důrazem na jeho největší skutek – křest Ježíše Krista v Jordánu. Výjevy se až na jeden odehrávají v interiéru naznačeném podlahou, závěsem a dřevěným obložením stěn, pouze v případě Kristova křtu byla z povahy děje využita komponovaná krajina. Byť obnovené, přesto zlacené pozadí podtrhuje význam cyklu ze života patrona na vnitřní, sváteční straně křídel.

Svatý Jan Křtitel křtí Krista [obr. 11, 12 a 13]

Levé křídlo má na vnitřní straně v horní polovině namalován výjevu Kristova křtu. Téměř uprostřed obrazu stojí v tříčtvrtečním profilu nahý Kristus s pruhem látky kolem beder. Spasitelovu hlavu obklopuje kruhový nimbus s radiálními pásky, a stejně jako u Jana Křtitele je svatozář po obvodu lemována nekonečným páskem složeným z verzálek SHSHSH. Při levém kraji proti Kristu pokleká na břehu Jan Křtitel oblečený v kožešině. Levou rukou se opírá o knihu, pravici pozvedá v žehnajícím gestu nad Spasitelovou hlavou, na kterou se snáší holubice Ducha svatého. Na protějším břehu stojí anděl, který drží Kristovo roucho. Přes polovinu obličejů a hrudníku anděla zasahuje retuš místa, které svým oválným tvarem ukazuje na poškození plamenem svíce. V pozadí vystupuje na horizontu skála a za andělem spatřujeme kousek břehu porostlý křovím.

Malíř zde použil jako předlohu grafický list B. 8 Martina Schongauera (1448–† 1491), který přizpůsobil podél-

52) Podoba ztracených, snad barokních berel je zachycena na fotografických v restaurátorské zprávě. K tomu srov. B. Slánský – L. Slánská, o. c. v pozn. 21.



Obr. 12: Martin Schongauer († 1491), *Křest Kristův*, list B. 8 (reprofoto z: M. J. Friedländer, o. c. v pozn. 53, kat. č. 13).

němu formátu desky, a proto jsou figury protažené a blíže k sobě.⁵³⁾ Srovnání s uvedenou grafikou a jinými výjevy křtů nám ukazují, že hlubocký obraz postrádá na horním okraji nezbytnou polopostavu Boha Otce sesilajícího holubici Ducha svatého. Je velice nepravděpodobné, že by malíř vynechal tak důležitý prvek téměř kodifikovaného výjevu.⁵⁴⁾ Restaurátorský průzkum prokázal, že původní zlačené pozadí bylo mimo svatozáří na všech čtyřech deskách snad v 19. století seškrábáno a nahrazeno novým.⁵⁵⁾ Je tedy velice pravděpodobné, že při těchto úpravách vzala za své možná i poškozená polopostava Boha Otce.

Narození svatého Jana Křtitele [obr. 14]

Ve spodní části levého křídla je výjev narození, který diagonálně umístěná postel dělí přibližně na dvě poloviny. V levém dolním rohu se koupe dítě se svatozáří v dřevěné kádi s uchem, ke kterému je přivázáno pruhem látky. Klečící žena mu ze džbánu lije na pravou ruku vodu. Uprostřed leží na posteli v polosedě sv. Alžběta, jejíž svatozář, stejně jako u dítěte, lemují po obvodu dekorativní pásek s nekonečnou řadou písmen SHSHSH. Zprava přistupují k rodičce dvě ženy, z nichž jedna jí podává kruhový tác s dvěma malými bochníky.

V tomto obraze se nejméně z celého cyklu projevuje vliv grafických předloh. V kompozici zaujme jak žánrový



Obr. 13: Martin Schongauer († 1491), *svatý Jan Evangelista* (reprofoto z: M. J. Friedländer, o. c. v pozn. 53, kat. č. 5).

motiv přivázání dítěte pruhem látky k uchu kádě kvůli bezpečnosti, tak podnos předávaný sv. Alžbětě. V renesanční Itálii bylo matce přinášeno občerstvení na zvláště k tomu určeném tácu zvaném „Desca di parto“ – podnos rodičky, který býval zdoben například triumfem lásky.⁵⁶⁾ Ve výjevu však schází postava Zachariáše, který bývá většinou přítomen narození a pojmenování syna.⁵⁷⁾ Ovšem již koncem 15. století nalezneme obrazy s narozením malého Jana, kde je Zachariáš odsunut do pozadí,⁵⁸⁾ aby byl někdy nakonec zcela vyloučen.⁵⁹⁾

56) P. Burke, *Italská renesance*. Praha: Mladá fronta 1996, s. 156.

57) J. Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha: Mladá fronta 1991, s. 189; R. Grosshaus – G. Asmus, *Gemäldegalerie Berlin*. 200 Meisterwerke. Berlin: Nicolaische Verlagsbuchhandlung 1998, s. 132–133. Na levém křídle oltáře sv. Jana Křtitele od Rogiera van der Weyden z doby kolem 1455 sedí Zachariáš na stoličce a píše jméno, které mu určil anděl. Na druhé straně portálu proti němu stojí Panna Marie s dítětem v náručí. V ložnici v pozadí výjevu leží Alžběta v posteli s nebesy ošetřovaná porodní bábou.

58) B. Hartwig – D. Lüdke, *Vier gotische Tafeln aus dem Leben Johannes des Taufers*. Karlsruhe: Staatliche Kunsthalle 1994, s. 72. Zachariáš je důsledně přítomen jen ve velkých cyklech ze života světce. Na křídle oltáře klášterního kostela v Blaubeuren (kolem 1493–1494, Bernhar Striegel s pomocníky) vidíme Zachariáše až v druhém plánu jako téměř bezvýznamného účastníka v davu přihlížejících. Zároveň důraz byl položen na sv. Alžbětu s dítětem v posteli a porodní báby připravující koupel v popředí obrazu.

59) E. Zimmermann, *Der spätgotische Schnitzaltar*. Frankfurt am Main: Liebieghaus 1979, s. 4, 41. V Bambergu se zachovaly tři řezané reliéfy (kolem 1485) ze života sv. Jana Křtitele, které byly celkem většího, dnes ztraceného oltáře. Ve scéně Narození leží Alžběta v posteli s baldachýnem, proti ní zřejmě Panna Marie s malým Janem v náručí a za ní dvě ženy. U paty postele dvě porodní báby se džbá-

53) M. J. Friedländer, *Martin Schongauer*. Leipzig: E. A. Seemann 1922, kat. č. 13 – *Křest Kristův*.

54) Viz příklady kompozice Křtu Krista, které jsou si více či méně blízké a vycházely na konci 15. století a ještě v 16. století z grafických listů mistra ES a brzy nato i z tematicky stejného listu Martina Schongauera. Je až nápadné, že z dochovaných cyklů Jana Křtitele, nebo alespoň jejich částí podléhal tento nejdůležitější výjev nejmenším kompozičním změnám. Zaznamenáváme jen nepatrné úpravy v drapérii a gestech, a zcela osobité jsou vlastně jen tváře figur. Zrcadlově převrácené obrazy mohly vzniknout buď při kopírování přes pauzu, nebo záměrně ve snaze oživit ustálené a prakticky neměnné schéma.

55) B. Slánský – L. Slánská, o. c. v pozn. 21, protokol z 6. prosince 1961.



Obr. 14: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnitřní strana levého křídla – dole, Narození svatého Jana Křtitele.

Obřezání svatého Jana Křtitele [obr. 13, 15 a 16]

Na pravém křídle je v horní polovině výjev obřezání diagonálně rozdělný na dvě skupiny postav. Vpředu při levém okraji obrazu sedí na dřevěném trůnu kněz s nahým dítětem na klíně, které drží oběma rukama. Malý Jan má i zde kolem hlavy svatozář dekorovanou páskem písmen SHSHSH. Před knězem klečí muž s nožem v pravé ruce, aby provedl obřízku. Za ním stojí mladík, který drží hořící svíci a muž s tákem v natažených rukou. Trojice mužů v pozadí je pohroužena v rozhovor a scénu v popředí nesleduje. Restaurování obrazu prokázalo u této desky nejzávažnější změnu v kompozici obrazu již v renesanci. Inkriminované místo obřízky malého Jana bylo „umraveno“ a zakryto pootočením levé ruky klečícího muže.⁶⁰⁾

I v tomto výjevu se malíř inspiroval Schongauerovým grafickým dílem. Chlapec se svíci připomene zrcadlově převrácenou kresbu hlavy sv. Jana Evangelisty.⁶¹⁾ Také

ny připravují koupel. Zachariáš byl z této kompozice zcela vyloučen.

60) Stav výjevu Obřezání před sejmutím renesančních přemalbě viz J. Pešina, o. c. v pozn. 3, s. 125, obr. 178, 179.

61) M. J. Friedländer, o. c. v pozn. 53, kat. č. 5; J. Baum, Martin Schongauer. Wien: Buchgemeinschaft Welt und Heimat 1948, kat. č. 134–135, polopostava sv. Jana Evangelisty; J. Rosenberg, Martin Schongauer. Handzeichnungen. München: Piper 1923, Abb. 12.



Obr. 15: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnitřní strana pravého křídla – nahoře, Obřezání svatého Jana Křtitele.



Obr. 16: Martin Schongauer († 1491), svatý Antonín (reprofoto z N. Stogdon, o. c. v pozn. 62, kat č. 16).



Obr. 17: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnitřní strana pravého křídla – dole, Stětí svatého Jana Křtitele.

vousatá tvář kněze s mitrou je velice blízká Schongauerovu vyobrazení sv. Antonína⁶²⁾ a připomene i výraz sv. Jakuba ve výjevu z bitvy u Clarija na listu B. 53.⁶³⁾ Ovlivnění grafickou předlohou prozrazuje také vyřezávaný baldachýn trůnu, který se v základní kompozici objevuje na posteli v obraze Smrti Panny Marie z obrazárny Strahovského kláštera.⁶⁴⁾

Stětí svatého Jana Křtitele [obr. 17]

Na spodním obraze pravého křídla je zachyceno stětí světce a kompozice výjevu i figury jsou opět určeny diagonálou. V levé části klečí Jan s rukama sepjatýma v gestu modlitby před čtveřicí postav a v pravé stojí prakticky o samotě kat s napřaženým mečem. Kruhová svatozář kolem Janovy hlavy je opět zdobena paprsky a páskem písmen SHSHSH. Proti Janovi stojí Salomé v módním



Obr. 18: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, celkový pohled se zavřenými křídly.

rouchu s prostřihávanými rukávy a s kruhovým táčem. Kat v tanečním úkroku má tělo šroubovitě stočeno a levou nohu ukročenu vzad. Kolem jeho levého stehna se vine na nohavici dekorativní pásek z verzálek AHAHAH, na koleni pak pletenec z tenké pásky. Pozvednuté a napřažené ruce třímají za zády dlouhý meč připravený seknout.

V závěrečném výjevu ze života světce lze ovlivnění grafickými předlohami spatřovat v obličejích Salomé, která není nepodobná Máří Magdaleně od Martina Schongauera.⁶⁵⁾ To, že malíř Netolické archy užíval předloh běžně rozšířených po Evropě, dokazuje právě postava kata. Stejněho, zčásti zrcadlově převráceného pacholka s identickým nakročením nalezneme ve stejném výjevu na křídle hlavního oltáře klášterního kostela v Blaubeuren z let 1493–1494.⁶⁶⁾

Malby na vnější, všední straně křidel

– život sv. Prokopa [obr. 18]

Na vnějších stranách křidel jsou zobrazeny čtyři výjevy z legendy světce. Volný prostor kompozic vyplňují pohledy do komponované krajiny s lesem, jezerem hradem a archi-

62) N. Stogdon, Martin Schongauer. New York: Somerset, N.G. Stogdon 1996, kat. č. 16, sv. Antonín.

63) J. Baum, o. c. v pozn. 61, kat. č. 11.

64) I. Kyzourová – P. Kalina, Strahovská obrazárna. Od gotiky k romanismu. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově 1993, s. 32. Královská kanonie premonstrátů na Strahově v Praze, archiv, sign. DU I 12, Haupt-Catalog der Gemälde... vom Jahre 1841, inv. č. 821; sign. DU I 14, Seznam obrazů z obrazárny královského kláštera Strahovského, č. 821; sign. DU I 13, Catalog der Bildergalerie, fol. 9.

65) J. Rosenberg, o. c. v pozn. 61, Abb. 36; J. Baum, o. c. v pozn. 61, kat. č. 132, polopostava sv. Máří Magdaleny.

66) B. Hartwig – D. Lüdke, o. c. v pozn. 58, s. 71–75.



Obr. 19: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnější strana levého křídla – nahore, Setkání sv. Prokopa s knížetem Oldřichem na lovu.

tekturou. Při identifikaci námětů přivedla laň v prvním výjevu badatele na myšlenku, že se jedná o sv. Jiljí. Výskyt ďáblů ve dvou následujících scénách a zobrazení světce jako mnicha s opatskou berlou a téměř vždy bez mitry však poukazuje spíše na život sv. Prokopa, což potvrzuje studium prokopských legend, které beze zbytku vysvětlují náměty jednotlivých výjevů – Setkání sv. Prokopa s knížetem Oldřichem na lovu (*dosud: Lov na laň*), sv. Prokop vyhání ďáblů z jeskyně (*dosud: sv. Jiljí zahání demony*), sv. Prokop donutil ďábla nést o vozu (*dosud: sv. Jiljí donutil ďábla, aby nahradil kolo vozu*) a Poutník Menna a průvod Božího Těla (*dosud: sv. Jiljí uzavírá procesí jdoucí z chrámu*). Tyto výjevy nalezneme zakreslené ve světcově legendě zařazené do Krumlovského sborníku v době kolem roku 1370.⁶⁷⁾

Setkání sv. Prokopa s knížetem Oldřichem na lovu [obr. 19]

Na levém křídle je v horní polovině zachyceno setkání sv. Prokopa s knížetem na lovu (*na opačné straně: Svatý Jan Křtítel křtí Krista*). V dolní části obrazu si v sedě čte sv. Prokop a přes kolena má položenou berlu opřenou o pravé rameno. Za světcem, při kraji lesa cválají na koních tři lovci, kteří se s pomocí psů snaží dostihnout prchajícího

67) G. Schmidt – F. Unterkircher, Krumauer Bilderlexikon. Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt 1967, s. 88–91, Procopius-Legende, fol. 70v Mitte–73r unten.



Obr. 20: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnější strana levého křídla – dole, Svatý Prokop vyhání ďáblů z jeskyně.

jelena.⁶⁸⁾ Horní polovina předního jezdce byla zřetelně poškozena zřejmě plamenem svíce ve stejném rozsahu a místě jako na opačné straně desky.

Jedná se o výjev, kdy se kníže Oldřich vydal se svou družinou na lov do sázavských lesů. Při honu na jelena se dostal až do pustiny, kde našel Prokopa v mnišském obleku. Na tomto místě byl pak zbudován sázavský klášter, a proto tu světec sedí s knihou a berlou jako příští sázavský opat.⁶⁹⁾

Svatý Prokop vyhání ďáblů z jeskyně [obr. 20]

V dolní polovině levého křídla je scéna vyhánění ďáblů (*na opačné straně: Narození sv. Jana Křtitele*). Světec stojí na prahu domu, v levici drží kříž a v pozvednuté pravici dűtky, kterými vyhání ďáblů. Čtyři raráchové zvířecí fyziognomie před ním utíkají na skálu v pravé polovině obrazu. Nalézáme zde známý příběh ze světcova života, kdy vyhání demony z jeskyně, ve které se chtěl usadit. Zobrazení bylo zřejmě inspirováno veršovanou českou legendou z 13. století: *Svatý Prokop požehnav sě, // posvátné rűcho*

68) V malbě lze rozeznat výrazné paroží, které svědčí spíše pro jelena, než pro laň.

69) F. Krásl, Svatý Prokop, jeho klášter a památka u lidu. Praha: Nákladem Dědictví sv. Prokopa 1895, s. 405.



Obr. 21: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnější strana pravého křídla – nahoře, Svatý Prokop donutil ďábla nést oj vozu.

vzlek na sč, // i jinde tam do jeskyně, // v svojů ruků nesa svaté // a řka: „Vy siemě proklaté, // vy jste hadového roda, // ještěřeho k tomu ploda. // Božů moců kazaju vem, // abyste šli odtud ven. // Niektere na púšču jděte // a nikokému neškodte. // Tedy črtie velikým prchem // poraziece skálu vrchem, // před svatým Prokopem běžiece, své smutky sobě praviece: // Hoře nad naše sedenie.“⁷⁰⁾ Malíř Netolické archy sice zobrazil jeskyni, kde žil svatý Prokop jako prostý domek – poustevnu, ovšem jinak přesně vystihl citované verše.

Svatý Prokop donutil ďábla nést oj vozu [obr. 21]

Na pravém křídle je v horní polovině namalován diagonálně komponovaný výjev, kde hieraticky větší světec s berlou v ruce sedí na voze taženém párem koní s jezdcem a ďáblem, který nese místo kola oj vozu (na opačné straně: *Obřezání svatého Jana Křtitele*). V pravé horní části stojí na skále nad jezerem hrad a za ním se v dálce rýsuje na horizontu pásek hor. Obraz zachycuje příběh, kdy se Prokop s čeledínem vydali do lesa na dříví. Na zpáteční cestě mu ďábel rozlámal kolo vozu. Světec pohlédl k nebi a vroucnými modlitbami k Bohu donutil ďábla, aby nahradil kolo a sám nesl nápravu vozu.⁷¹⁾

70) Tamtéz, s. 152–153.

71) Tamtéz, s. 26.



Obr. 22: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnější strana pravého křídla – dole, Poutník Menna a průvod Božího Těla.

Poutník Menna a průvod Božího Těla [obr. 22]

V dolní polovině pravého křídla je nepochybně v reáliích pozdního středověku zobrazen průvod Božího těla, který uzavírá opět hieraticky zvětšený svatý Prokop, tentokrát oblečený již jako infulovaný opat (na opačné straně: *Stětí sv. Jana Křtitele*). Svátečního procesí se chtěl zúčastnit také poutník Menna, který však žil na opačném břehu řeky. Když však v určený den přišel na břeh Sázavy, nenašel tu ani převozníka a ani loďku, která by jej převezla. Poutník toužebně hleděl na druhou stranu, když si pojednou všiml loďky přivázané ke kůlu. Začal se tedy vroucně modlit, aby loď připlula na druhou stranu. A to se také stalo, někdy bývá uváděno, že na přímlovu svatého Prokopa. Kompozice obrazu je velice blízká příslušné pasáži z české veršované legendy světece: „ke hdyžto s kříži chodiece // a za tři dni se postiece // lud s kříži chodil zpievaje // podle římského svyčaje. // K tomu času z kraje dalekého // chtiec viděti Prokopa svatého // jeden tudiež přišel bieše; // a ten člověk Menna slovieše, // přišed k Sázavě, poče státi // a na převozníka ptáti. // V ty doby hodinami dospievajúce // pojedu s svatými zpievajúce // Svatý Prokop i bratři jiná // A chvaliece Hospodina. // Uzři Menna, smutně stáše // a k Bohu srdcem vzdycháše, // že s ním rád choditi chtieše, // protož takto mluvieše.“⁷²⁾

72) Tamtéz, s. 147.

Podle těchto veršů lze poutníka s holí a růžencem považovat za Mennu, který se chce dostat na druhý břeh Sázavy k procesí. Malíř vynechal loďku a řeku naznačil úzkým páskem vodní hladiny.

Čtyři obrazy vnější strany zavíracích křídel zachycují příběhy ze života sv. Prokopa, který je vždy hieraticky zvětšen vůči ostatním aktérům příběhu. Prokop je ve třech scénách zobrazen jako mnich s tonsurou, svatozáří a kupodivu v červeno-hnědém oděvu. Nevšední barva neodpovídá řádovému oděvu benediktýnů, kterým byl černý hábit s cingulem, což ukazuje na neznalost provádějícího malíře.⁷³⁾ Většinou drží berlu, někdy kříž, důtky a knihu. Pouze ve výjevu průvodu je oblečen v slavnostním rouchu s mitrou, křížem a berlou jako infulovaný opat. Především provedení postav se liší od maleb na vnitřní straně, takže lze soudit, že autorem svatoprokopské legendy je jiný malíř. Při rozboru kompozičních vztahů je nápadné, že mnich je natočen vždy vpravo, takže při zavření oltáře hledí postavy na pravém křídle ven z oltáře. Velmi důležité je však oboustranné poškození desky s obrazy *Setkání sv. Prokopa s knížetem Oldřichem na lovu* / *Svatý Jan Křtitel křtí Krista*. Vzhledem k tvaru zničených částí malby je zřejmé, že je způsobilý plameny svíček, kterými byl oltář běžně osvětlován. K tomu však nemohlo dojít v dnešní poloze obrazu, ve výši asi dvou metrů nad menzou. Obraz byl tedy původně ve spodní části levého křídla, kam dosáhly i svíce ve svícnech postavených na oltáři. Pro jinou polohu této desky hovoří i ikonografický rozbor scén na vnitřních stranách. Výjev Kristova Křtu je na vnitřní straně levého křídla umístěn nahoře, zcela nelogicky v chronologii příběhu. Prohodíme-li hypoteticky scény křtu s narozením, získáme tak odshora a zleva doprava čitelný, uzavřený životní příběh svatého Jana Křtitele od narození až do smrti.

Je těžké určit, kdy došlo k záměně obou desek, ale na snímku uveřejněném roku 1900 v *Soupisu památek* je zachycena vnitřní strana archy s pořadím obrazů tak, jak je známe dnes.⁷⁴⁾ Pokud seřadíme (odstraněné) barokní pašijové výjevy zleva doprava a dolů v poloze, jak je zachytilo ještě restaurování v letech 1961–1963, tak i zde vzhledem k chronologii příběhu máme prohozené Nesení kříže s Kristem před Kaifášem na levém křídle. Takže k záměně desek muselo dojít až během novogotické úpravy a restaurace oltáře mezi lety 1854–1857.

Nástavec oltáře [obr. 23]

Na vrcholu oltáře je usazena menší podélná skříň,



Obr. 23: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, Oplakávání v nástavci oltáře.

zapojená do trojdílného, bohatě řezaného subtilního nástavce, který byl připojen během renovace oltáře v 19. století. V ní je umístěna ze dřeva řezaná skupina Oplakávání s devíti figurami (70 × 64 × 30 cm). Kristus leží na plášti, nohy složeny křížem přes sebe, levá dopředu přes pravou. Na diagonálně zvedaném trupu bezvládně visí hlava, z níž spadají dlouhé vlasy na ramena. Na tváři jsou patrné pramenky krve, zavřené oči a mírně pootevřená ústa. Ruce odtažené od těla bezvládně visí a prsty jsou s dlaněmi miskovitě sevřeny. Kristovu hlavu na cípu pláště drží vzadu vousatý starý muž, za ním stojí Panna Maria, která přidržuje jeho levou paži a podklesává v kolenou. Ve volné pravé ruce drží šátek, který pozvedá k tváři. Podklesávající Pannu Marii zachycuje za předloktí a zezadu podpírá Jan Evangelista. Při levém kraji skupiny stojí muž, který lomí rukama v gestu zármutku. Žena za Pannou Marií se dotýká pokrývky její hlavy. Při pravé straně klečí u Kristových nohou Máří Magdalena, v pravé ruce drží kalich a v levé víčko. Za kajícími se nalézají další žena se sepjatými rukama a vpravo za Janem Evangelistou stojí muž v šatu, plášti a čapce s vykrajovaným okrajem. Všechny figury se obracejí tak, že nehledí na mrtvého Krista, ale ven na pozorovatele, aby mu sdělili tuto smutnou skutečnost. Tělo Krista neleží volně, nýbrž je tu pozvedáno a vystaveno celé i se stopami jeho utrpení. Bolest nad Spasitelovou smrtí je vyjádřena zdrženlivě, a to spíše gesty, než ve výrazu tváří.

ROZBORA INTERPRETACE ARCHY

Ikografický rozbor ukázal, že vnitřní strany křídel zobrazují legendu svatého Jana Křtitele, k níž se váže ústřední socha skříně vyřezaná mezi lety 1400–1410 původně jako svatý Jan Křtitel. Na vnějších stranách křídel byl rozpoznán svatoprokopský cyklus a k němu lze pravděpodobně přiřadit jednu sochu infulovaného opata v oltářní skříni, jako sv. Prokopa. Datace maleb na predelle a skříni do let 1490–1500, stejné časové zařazení bisku-

73) M. M. Buben, *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. Díl II, 2. sv. Praha: Libri 2004, s. 11.

74) J. Braniš, o. c. v pozn. 29, s. 72, obr. 60.

pů, a sice starší, avšak ikonograficky související socha Jana Křtitele nám dokazuje, že Netolická archa je téměř kompletním pozdně gotickým oltářem sv. Jana Křtitele a sv. Prokopa. K nesporným novogotickým doplňkům patří pouze tabernákl a řezby v nástavci. Druhotným doplňkem je také skupina Oplakávání v nástavci. U ní lze odmítnout navrhované umístění v predelle, protože by se tam nevešla. Navíc v inventáři kostela sv. Václava z roku 1842, tedy před převezením na Hlubokou, je uvedeno, že na oltáři stála socha sv. Barbory mezi dvěma anděly.

Nejen legenda sv. Prokopa, ale především postava sv. Václava na predelle dokazuje, že oltář vznikl pro české prostředí a zde musíme hledat objednavatele i jeho původní určení. Umístění oltáře je sice mladší tradicí doloženo k roku 1830 v kostele zrušeného dominikánského kláštera v Českých Budějovicích. Nové určení ikonografického programu oltáře přináší otázku, zda nebyl původně určen pro blízký kostel sv. Prokopa a Jana Křtitele na Starém Městě v Českých Budějovicích. Při dalším zkoumání nalezneme v historii i v samotné stavbě několik indicií, které hovoří kladně pro hypotézu, že Netolická archa byla původně hlavním oltářem uvedeného kostela.⁷⁵⁾

KOSTEL SVATÉHO PROKOPA A JANA KŘTITELE NA STARÉM MĚSTĚ

Kostel stojí na Starém Městě, kilometr severně od historického jádra Českých Budějovic.

Původní raně gotická svatyně, postavená někdy po roce 1204, kdy byl kanonizován sv. Prokop, měla obdélnou plochostropou loď a pravoúhlý, pravděpodobně čtvercový presbytář. Mezi lety 1340–1350 nahradilo starý závěr kostela nové obdélné kněžiště se sakristií stejné délky po severní straně. K zásadní proměně kostela došlo na přelomu 15. a 16. století, kdy z řady odkazů mezi lety 1488–1489, 1497–1502 a 1507–1510 plynuly prostředky na jeho pozdně gotickou úpravu a vybavení.⁷⁶⁾

První písemnou zmínku o kostelu sv. Prokopa máme však až z roku 1369.⁷⁷⁾ Z rentovních listin z let 1391–1406 vyplývá, že v něm byla zřízena kaple s oltářem Panny Marie.⁷⁸⁾ V roce 1402 udělil vyšehradský probošt a patriarcha antiochijský Václav Králík z Buřenic († 1416) na žádost městského rychtáře čtyřicetidenní odpustky všem, „kdo se v kostele před stříbrnou hlavou svatého Prokopa v kleče třikrát pomodlí modlitbu Páně a Pozdravení andělské“.⁷⁹⁾ Zřejmě na počátku 15. století, ještě za působení faráře Bo-

huňka došlo ke stavebním úpravám a rozšíření patrocina kostela. První zprávu o novém zasvěcení kostela sv. Janu Křtiteli máme z 9. října 1405, kdy došlo k potvrzení zřízení oltáře Panny Marie a uvedení Ondřeje z Radomyšle na místo altarisť.⁸⁰⁾ Protože však rentovní listiny až do roku 1406 mluví o kostele pouze jako o sv. Prokopu, znamená to, že se nové zasvěcení dosud nevžilo, a bylo tedy provedeno nedávno.⁸¹⁾ Můžeme se tedy oprávněně domnívat, že k rozšíření patrocina došlo v roce 1405. A právě do období let 1400–1410 klade i slohová analýza vznik nejstarší části Netolické archy, krásnoslohé sochy sv. Jana Křtitele. Můžeme předpokládat, že byla hlavním prvkem nového oltáře a těšila se takové účtě, že byla o sto let později přenesena i do nově vytvořeného celku pozdně gotické archy.

Výraznou stavební aktivitu zaznamenáváme v kostele na přelomu 15. a 16. století. Ze závětí vystupují tři období s markantním nárůstem odkazů pro staroměstský kostel, v letech 1488–1489, dále 1497–1502, kdy byl pravděpodobně pořízen nový hlavní oltář. Do skříňové části nového archy byla pojata sto let stará a jistě velmi ctěná socha sv. Jana Křtitele doprovázená novými sochami opata – biskupa, sv. Prokopa a sv. Vojtěcha. Stejný pár světců nalezneme i na ztracené desce z Velké Blánice (kolem 1460) a na vnějších stranách oltáře z Horních Mokropes (kolem 1500).⁸²⁾ V této době již také nalezneme příklady zobrazení bezvousého sv. Prokopa. Nejvýznamnějším pak bylo poslední období v letech 1507–1512. Právě tehdy došlo k zásadní přestavbě, neboť 27. února 1508 věnoval Petr Peschke z náměstí na zaklnutí kostela poměrně velkou sumu 10 kop míšeňských „*In dy alt Sttatt X schock zum gewelb...*“.⁸³⁾ Z charakteru stavby je zřejmé, že se mohlo jednat pouze o klenbu lodi. Roku 1510 se na kostele ještě stavělo, ale bylo již pamatováno na stříbrné bohoslužebné náčiní. Roku 1511 byla stavba dokončována a v jedné ze závětí bylo určeno 5 kop k oltáři sv. Prokopa na zlacení, 1 kopa na světlo, 2 kopy na účty pozlacovačům a malířům.⁸⁴⁾ Uvedené odkazy se týkaly zřejmě přemalby vnitřní strany křídel a nového zlacení obrazů, které bylo provedeno jedno desetiletí po dokončení hlavního oltáře z konce 15. století.⁸⁵⁾ Restaurování počátkem 60. let 20. století totiž prokázalo, že krátce po vzniku oltáře byl celý kompletně přemalován, respektive na původní malbě byla asi po deseti letech vytvořena téměř její přesná kopie. Renesanční malíř však odlišil světelnou plastiku figur, zesílil stíny a změnil barvu pleti na sytější, tmavší a barevnější. Zvý-

75) R. Lavička, Zámecká kaple na Hluboké. Proměny podoby, funkce a vybavení, in: M. Gaži ed., Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii. České Budějovice: NPÚ 2008, s. 200–206.

76) Anonym, Dějiny staroměstského kostela v Českých Budějovicích, in: Farní věstník pro České Budějovice a okolní osady, České Budějovice 1931, I., č. 1–9; 1932, II., č. 1, 4, 8; J. Thoma, Kostel svatého Prokopa a svatého Jana Křtitele, in: J. Kropáček ed., Encyklopedie Českých Budějovic. České Budějovice 1998, s. 220.

77) K. Köpl, Urkundenbuch der Stadt Budweis in Böhmen I/1 (1251–1391), Prag: Im Selbstverlage des Vereines In Commission der J. G. Calve'schen K.U.K. Hof- und Universitäts-Buchhandlung (Josef Koch) 1901, s. 105, list č. 155, 12. prosince 1369.

78) P. Kadrmas, Stavební rozbor kostela sv. Jana a sv. Prokopa v Českých Budějovicích. Diplomní práce na katedře dějin umění a estetiky FF UK Praha. České Budějovice 1977, s. 44–45.

79) J. Trajer, Historisch-statistische Beschreibung der Diözese Budweis. Budweis: Druck von F. Zdarssa 1862, s. 15.

80) J. Emler ed., Libri confirmationum. Pragae: Spolek historický 1883, s. 160.

81) P. Kadrmas, o. c. v pozn. 78, s. 47.

82) J. Pešina, o. c. v pozn. 3, s. 103–104, obr. 11. Dnes neznámá deska z Velké Blánice zachycuje sv. Jiljí mezi sv. Prokopem a sv. Vojtěchem. Původně snad střed křídlového oltáře nám ukazuje Prokopa s Vojtěchem s mitrou na hlavě, berlou a knihou. Zatímco řeholní roucho a důtky zřetelně určují sv. Prokopa, Vojtěch postrádá bližší a pro něj typické atributy; s. 115, obr. 91–92. Oltář z Horních Mokropes (kolem 1500) má na vnějších stranách křídel namalovány postavy sv. Prokopa a sv. Vojtěcha. Oba zde mají na hlavě mitru a drží berlu. Sv. Prokopa určuje řeholní roucho a v ruce drží knihu. Sv. Vojtěch však nemá knihu a žádné specifické atributy, které by nám jej pomohli určit.

83) SOKA České Budějovice, AM ČB, fond závětí, závět Petra Peschka, 27. února 1508.

84) P. Kadrmas, o. c. v pozn. 78, s. 107.

85) B. Slánský – L. Slánská, o. c. v pozn. 21. Zápis o kolaudačním řízení ze dne 6. 12. 1961; J. Pešina, o. c. v pozn. 23, s. 73–77.



Obr. 24: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnější křídlo, Kristus před Kaifášem (dnes Svatý Prokop vyhání ďábla z jeskyně), stav před odstraněním malby (foto L. Slánská, 1963).



Obr. 25: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnější křídlo, Bičování Krista (dnes Svatý Prokop donutil ďábla nést oj vozu), stav před odstraněním malby (foto L. Slánská, 1963).

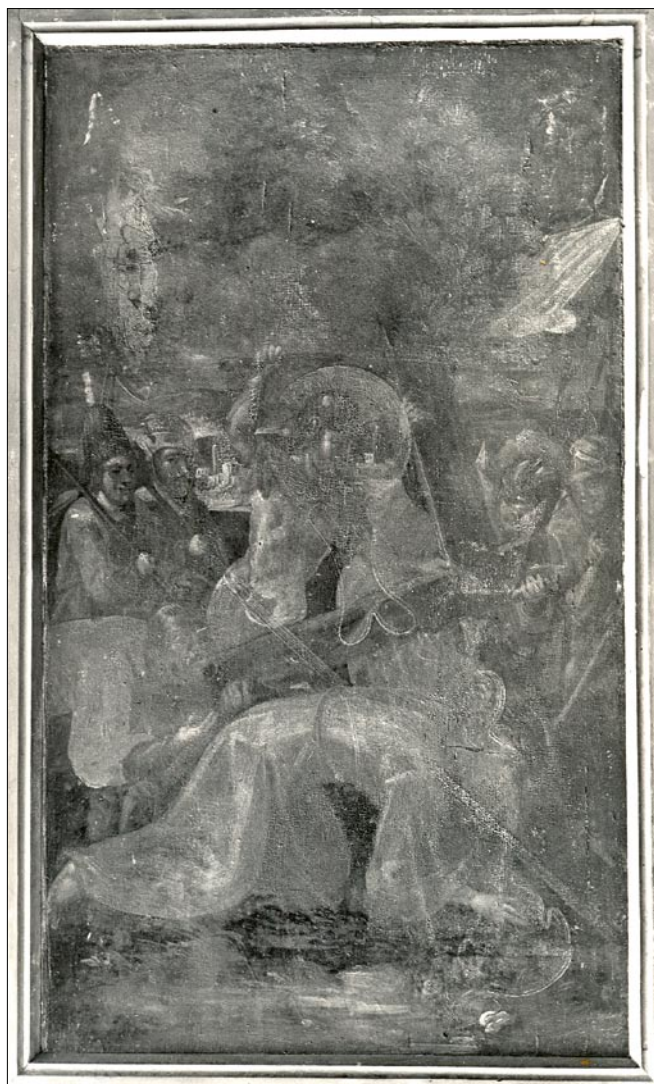
raznil barevnou modelaci proti pozdně gotickému malíři a také upustil od přílišné lineárnosti v projevu svého předchůdce. Změnil tak charakter obličejů a rukou figur, přemaloval ornament na nohavici kata. Nejzávažnější úprava se dotkla Obřezání, kde změnil polohu pravé nohy chlapce a levé ruky klečícího muže.⁸⁶⁾ Jelikož bylo shledáno, že je původní malba bez větších poškození, zdá se být hlavním důvodem k přemalování „umravnění“ obrazu s Obřezáním, kde bylo zakryto inkriminované místo.⁸⁷⁾

Pro umístění Netolické archy do tohoto prostoru hovoří i malby v presbytáři. V druhé, nejstarší vrstvě z doby kolem roku 1500 byly v obdélném poli odkryty proti sobě stojící figury sv. Prokopa a sv. Vojtěcha. Svatý Prokop mladistvé bezvousé tváře s tonzурou a nimbem je oblečen v olivově zelený šat a původně zřejmě hnědý plášť, který se u krku skládá v nápadný útvar podobný písmenu W. V levici drží zlatou berlu a v pravici zřejmě dŕtky, z nichž zbyl jen nepatrný zlomek. Svatý Vojtěch má na hlavě bílou mitru, v levici drží zlatou berlu, ale pravá ruka je již nezře-

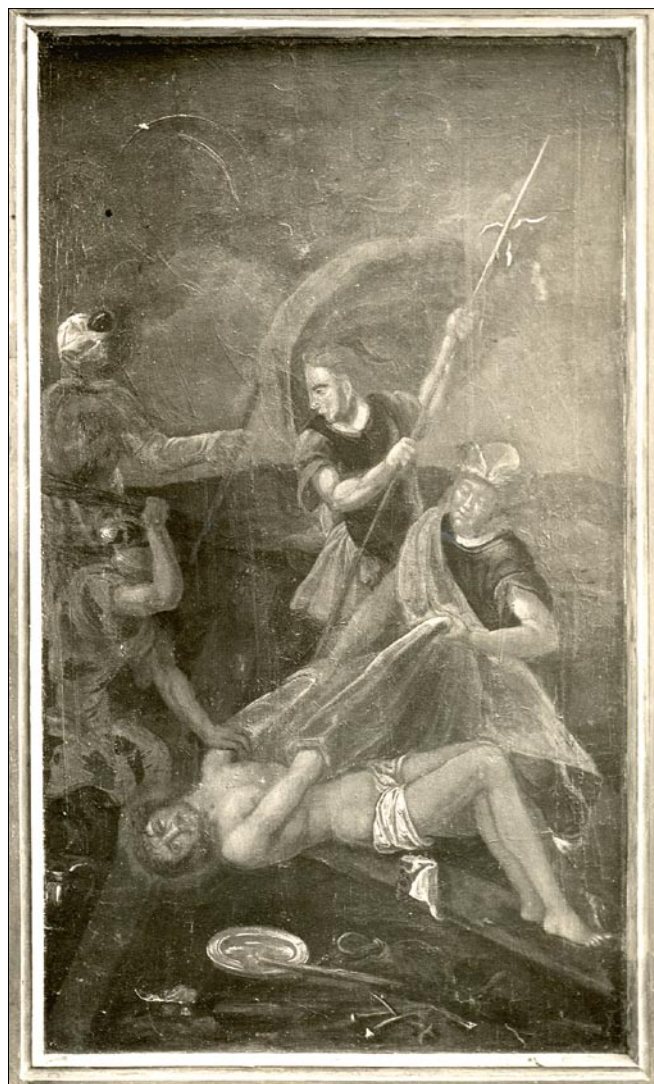
telná. Právě tato malba v presbytáři nám dovoluje považovat biskupy z Netolické archy za sv. Prokopa a sv. Vojtěcha, dva zemské patrony, dva benediktýny, kteří se často vyskytují spolu v soudobé deskové i nástěnné malbě.

Takzvaná Netolická archa opustila kostel sv. Prokopa a Jana Křtitele zřejmě v 17. století, kdy byl svatý Jan Křtitel změněn na Spasitele a legendu sv. Prokopa na vnější straně křídel zakryly čtyři pašijové výjevy – Svlékání, Bičování, Kristus před Kaifášem a Nesení kříže.⁸⁸⁾ [obr. 24–27] Pak již nic nebránilo tomu interpretovat vnitř-

86) B. Slánský – L. Slánská, o. c. v pozn. 21.
87) Stav vnitřních křídel Netolické archy před sejmutím renesančních přemalůb, zvláště pak obraz s Obřezáním, viz J. Pešina, o. c. v pozn. 3, s. 125, obr. 178, 179.
88) I přes přezíravý postoj k těmto barokním pašijovým malbám se nám zachovaly alespoň jejich černobílé fotografie v dokumentaci, viz B. Slánský – L. Slánská, o. c. v pozn. 21. Bohužel se nepodařilo nalézt zmiňovanou barevnou fotodokumentaci. Protokol ze dne 21. 12. 1963: „Nehodnotné barokní malby na vnějších křídlech byly po dokonalé barevné fotodokumentaci odstraněny.“ Značně tmavé fotografie sejmutých přemalůb neumožňují zcela jistě a přesně určit ikonografii pašijových výjevů. Ludmila a Bohuslav Slánských při zevrubném popisu uvádějí na pravém křídle Bičování a Přibíjení na kříž, na levém křídle pak Krista klesajícího pod křížem a opět Bičování. Protokol z 15. 1. 1963. Z rozboru fotografií však lze soudit, že na pravém křídle bylo Bičování, ale pod ním byl obraz, kde vojáci svlékali ležícího Krista ze šatů, nikoliv tedy přibíjení na kříž. Na druhém křídle byl Kristus nesoucí kříž, a ve spodním výjevu sice pacholci Krista bičují, ale za nimi stojí na schodišti kněz s mitrou na hlavě, takže šlo spíše o zobrazení Krista před Kaifášem.



Obr. 26: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnější křídlo, Nesení kříže (dnes Setkání sv. Prokopa s knížetem Oldřichem na lovu), stav před odstraněním malby (foto L. Slánská, 1963).



Obr. 27: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, vnější křídlo, Přiblížení Krista na kříž (dnes Poutník Menna a průvod Božího Těla), stav před odstraněním malby (foto L. Slánská, 1963).

ní obrazy christologicky jako narození, obřezání a křest Kristův. Ne zcela související tu pak zůstal obraz stětí sv. Jana Křtitele. Postavy biskupů s berlami pak mohli být bez jakýchkoliv úprav, případně po nahrazení atributů vykládání zcela libovolně, jak tomu ostatně nasvědčují popisy oltáře z 19. století. Je tedy zřejmé, že k tak závažné ikonografické změně oltáře nemohlo dojít v kostele, pro který byl původně určen. Mohlo se tak stát až po jeho převezení do dominikánského kláštera v Českých Budějovicích, kde byl v první polovině 19. století zachycen, nebo to bylo jen jedno z míst, kterými oltář během novověku prošel? Předpoklad, že středověký oltář již v baroku nebyl na svém původním místě, potvrzoval i novogotický hlavní oltář kostela sv. Prokopa a sv. Jana Křtitele, který byl však zlikvidován při renovaci kostela v 70. letech 20. století. Ze zachovaných fotografií je patrné, že v novogotické architektuře byly použity barokní sochy sv. Prokopa a sv. Vojtěcha, nepochybně relikty odstraněného barokního oltáře, který nahradil středověkou archu.⁸⁹⁾

89) Stav interiéru a mobiliáře kostela před a po renovaci, snímky exteriéru během úprav viz J. Allizar, *Renovace kostela sv. Prokopa 1976–1977*. Album fotografií je uloženo v sakristii kostela. Další fotografická dokumentace oprav a úprav kostela se nalézá ve fotoarchivu

ZÁVĚREM [obr. 28]

Až do první poloviny 60. let 20. století, kdy byla Netolická archa restaurována, neměli badatelé možnost kvůli četným úpravám a přemalbám studovat středověký oltář v původní podobě, což vedlo k četným omylům při určování ikonografie obrazů na vnitřní straně křídel a vnější zcela kryla barokní vrstva. Renesanční přemalba vnitřní strany křídel pak způsobila, že se jejich vznik kladl ve směr do první čtvrtiny 16. století nebo do doby kolem roku 1520.⁹⁰⁾ Celkově převládlo mínění, že oltář je sestaven dodatečně z nestejně starých částí různého původu.⁹¹⁾ Po restaurování a odkryvu maleb na pohyblivých křídlech je Jaroslav Pešina určil uvnitř jako výjevy ze života P. Marie, Krista a sv. Jana Křtitele, na rubu křídel spatřoval čtyři scény z legendy o sv. Jiljí a každou stranu připsal jinému

NPÚ ÚOP v Českých Budějovicích. Foto Hugo Moc, 1976, inv. č. 25.378, 25.395 – 25.398.

90) A. Ilg, o. c. v pozn. 28, s. 246; J. Braniš, o. c. v pozn. 29, s. 38–41, 67, 72–73, obr. 60; J. Pečírka, o. c. v pozn. 30, s. 230; A. Liška, o. c. v pozn. 31, s. 26–28; F. Janovský – A. Markus, o. c. v pozn. 3, s. 24–25; J. Pešina, o. c. v pozn. 3, s. 70, 125, kat. č. 321–322, obr. 178–179; V. Denkstein – F. Matouš, o. c. v pozn. 34, s. 81, 114–115, č. kat. 82.
91) A. Liška, o. c. v pozn. 31, s. 26–28; J. Pečírka, o. c. v pozn. 30, s. 230; J. Kuthan, o. c. v pozn. 50, nestr.

malíři. Posunul dobu jejich vzniku do doby kolem roku 1510 a shledával jejich slohové východisko v dolnorakouském malířství sklonku 15. století.⁹²⁾ Vzhledem k rozpoznáním grafickým předlohám od Matina Schongauera a zřetelným paralelám v rakouském malířství 80. let 15. století bude potřeba nejen malířskou složku, ale i sochařskou část archy řadit do doby mezi lety 1490–1500.⁹³⁾ Starší socha Jana Křtitele (Krista Spasitele) vzbudila pozornost již ve 30. letech 20. století⁹⁴⁾ a velmi brzy se ustálilo její datování do let 1400–1410, které naprosto odpovídá formální stránce díla.⁹⁵⁾ Sochy obou světců biskupů jsou kladeny do doby kolem roku 1500–1510⁹⁶⁾ a jejich původ je hledán v okolí Pasova.⁹⁷⁾ Vzhledem ke zjištění, že téměř všechny hlavní části oltáře vznikly současně, není možné hledat původ pozdně středověkých soch světců až na počátku 16. století, ale stejně s malbou již v posledním desetiletí 15. století. Reliéf Oplakávání Krista v nástavci oltáře vznikl pravděpodobně rovněž kolem roku 1500, avšak bez souvislosti s Netolicou archou.⁹⁸⁾

I když stylový rozbor soch a především pak malby poukazují na to, že oltář vytvořili umělci školení a vyšší z Podunají, postava sv. Václava na predelle a legenda sv. Prokopa dokládají, že oltář byl nepochybně od počátku určen pro české prostředí. Nelze rozhodnout, zda byl vytvořen na zakázku českého donátora přímo v Rakousku nebo jej zde zhotovili tamější umělci tou dobou působící v jižních Čechách. Nové určení ikonografie maleb a soch s důrazem na sv. Jana Křtitele a doprovodnou postavu sv. Prokopa a rozbor historie stavby nás vede k velmi pravděpodobnému předpokladu, že Netolická archa byla pořízena v posledním desetiletí 15. století s použitím starších soch jako hlavní oltář pro kostel sv. Jana Křtitele a sv. Prokopa na Starém Městě v Českých Budějovicích.

92) J. Pešina, o. c. v pozn. 23, s. 78–80; totéž K. Otavský, o. c. v pozn. 22, s. 283, č. kat. 275–276; obr. 106–107.

93) L. Schultes, Die gotischen Flügelaltäre Oberösterreichs, Retabel und Fragmente bis Rueland Frueauf. Weitra: Bibliothek der Provinz 2005, zejména s. 110, obr. 221 a, b (St. Anna bei Ehring, kolem 1475), s. 111, obr. 222 a, b (Passau, Oberhausmuseum 1475/1480), s. 112–113, obr. 223–225, (Passau, Oberhausmuseum 1475/1480).

94) J. Pečírka, o. c. v pozn. 30, s. 230; A. Liška, o. c. v pozn. 31, s. 26–28.

95) A. Kotal, o. c. v pozn. 40, s. 141, pozn. 460; J. Homolka – L. Slánská, o. c. v pozn. 23, s. 301–303.



Obr. 28: Hluboká nad Vltavou, zámek – Netolická archa, celkový pohled s otevřenými křídly a novogotickými doplňky. Sochy biskupů prohozeny v 60. letech 20. století.

*Príspevek vznikl v rámci výzkumného cíle Výzkum, dokumentace a prezentace movitého kulturního dědictví, dílčí projekt **Středověká a renesanční umělecká díla v mobiliárních fondech NPÚ** (garance PhDr. Alena Černá, Mgr. Ing. Šárka Radostová, Ph.D.), financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace (DKRVO).*

96) V. Denkstein – F. Matouš, o. c. v pozn. 34, s. 98–99; J. Kropáček, o. c. v pozn. 22, s. 188, č. kat. 119 a 120.

97) J. Kropáček, o. c. v pozn. 22, s. 188, kat. č. 119–120.

98) J. Kropáček, o. c. v pozn. 22, s. 183–184 kat. č. 114.

ARCHE VON NETOLICE/NETTOLITZ IN DER KAPELLE DES SCHLOSSES HLUBOKÁ NAD VLTAVOU/FRAUENBERG

SCHICKSALE, ALTER UND IKONOGRAFIE DES SPÄTGOTISCHEN ALTARS

Der Tradition nach stammte der Schreinaltar aus dem aufgehobenen Dominikanerkloster in České Budějovice/Budweis, von dem den um das Jahr 1830 der Fürst Jan Adolf II. von Schwarzenberg erworben hat, damit er den der Kirche des hl. Wenzels in Netolice widmete. Die Fürstin Marie Eleonora von Schwarzenberg wollte seit dem Jahr 1847 die Arche für die neu gebaute Kapelle im Schloss Hluboká erwerben. In den Jahren 1854–1857 restaurierte den Altar der Schnitzer Jan Pták, der ein neues Tabernakel, einen Aufsatz und feine Schnitzereien an den Seiten des Schanks und der Predelle angeschlossen hat. Der vollendete Altar wurde in der neuen Schlosskapelle installiert, die am 16. August 1857 zur Ehre des Allerheiligsten Erlösers geweiht wurde. Die Restaurierung in den Jahren 1961–1963 hat nachgewiesen, dass die Zentralstatue des Erlösers zwischen den Jahren 1400–1410 als die Figur des hl. Johannes des Tüfers mit der Kleidung aus dem Kamelhaar geschnitzt wurde. Auf der Außenseite der Flügel wurden unter barocken Übermalungen vier Szenen aus der Legende eines unbekannten Heiligen gefunden, der irrtümlich als der hl. Egidius bestimmt wurde. Auch trotz den gemachten Entdeckungen ist dank dem getrennten Studium zur genauen Interpretation der Ikonografie des Altars nicht gekommen. Es überwog allgemein die Ansicht, die praktisch immer dauert, dass der Altar nachträglich aus ungleich alten Teilen der unterschiedlichen Herkunft zusammengestellt wurde.

Ein Schlüssel zu der Bestimmung des ikonografischen Programms der Arche ist die Feststellung, dass die Zentralstatue des Christus Erlösers am Anfang des 15. Jahrhunderts als der hl. Johannes der Täufer entstand, der zwischen den Jahren 1490–1500 in den neu entstandenen Altar eingegliedert wurde. Das belegt, dass die Statue in einer heutzutage nicht bekannten Kirche sehr verehrt wurde. Es ist also berechtigt zu erwägen, dass auf den Innenteilen der Flügel das Leben Johannes des Tüfers von der Geburt bis zum Tode dargestellt wurde – Taufe Christi, Geburt, Beschneidung und Enthauptung. Der Maler hat bei der Komposition der Szenen Gravierungen von Martin Schongauer benutzt. Auf der Außenseite der Flügel ist es dank dem gründlichen Studium gelungen nachzugewiesen, dass hier der zweite Maler die Legende des hl. Prokopius gemalt hat. Die entdeckte beidseitige Verbrennung der oberen Tafel des linken Flügels hat verraten, dass in der Vergangenheit zum gegenseitigen Austausch der Tafeln gekommen ist. Das Studium hat nachgewiesen, dass fast alle Hauptteile des Altars gleichzeitig am Ende des 15. Jahrhunderts entstanden, und deswegen ist es nicht möglich den Ursprung der spätmittelalterlichen Statuen der Heiligen erst zu Beginn des 16. Jahrhunderts zu suchen. Das Relief der Beweinung Christi im Altaraufsatz entstand wahrscheinlich auch um das Jahr 1500, aber ohne Zusammenhang mit der Arche von Netolice.

Wenngleich die Stilanalyse zeigt, dass den Altar in Donaubecken geschulte Künstler geschaffen haben, die Figur des hl. Wenzels auf der Predelle und die Legende des hl. Prokopius belegen, dass der Altar zweifellos von Anfang für das böhmische Milieu bestimmt war. Die neue Bestimmung der Ikonografie der Malereien und Statuen mit der Betonung des hl. Johannes des Tüfers und der Begleitperson des hl. Prokopius und die Analyse der Geschichte des Baus führt uns zu einer sehr wahrscheinlichen Voraussetzung, dass die Arche von Netolice im letzten Jahrzehnt des 15. Jahrhunderts, mit der Verwendung einer älteren Statue, als der Hauptaltar für die Kirche des hl. Johannes des Tüfers und des hl. Prokopius in der Altstadt in České Budějovice angefertigt wurde.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Karl Zenker, Arche von Netolice/Nettolitz und das Interieur der Kapelle im Schloss Hluboká/Frauenberg, um 1873 (aus Sammlungen des Staatlichen Schlosses Hluboká nad Vltavou).

Abb. 2: Hluboká nad Vltavou (Kreis České Budějovice/Budweis), Schloss – Arche von Netolice, Gesamtansicht mit geöffneten Flügeln (alle Aufnahmen, falls nicht anders angeführt ist, G. Čapkova, 2016).

Abb. 3: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, hl. Niklas auf der Predelle.

Abb. 4: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, hl. Wenzel auf der Predelle.

Abb. 5: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Nische in der Mitte der Predelle.

Abb. 6: Psalter der englischen Königin Marie (1310–1320), London, British Library, sign. Royal MS 2 B VII, fol. 11r, Zusammentreffen des Abrahams mit drei Engeln.

Abb. 7: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Vera Icon auf der hinteren Seite der Predelle.

Abb. 8: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Pflanzendekor an den Seiten der Predelle.

Abb. 9: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Altarschrein, Statue des hl. Johannes des Tüfers zwischen Heiligen.

Abb. 10: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Statue des hl. Johannes des Tüfers/Christus Erlösers – Zustand vor der Restaurierung: a – Frontalansicht, b – Seitenansicht, c – Ansicht von hinten (Foto L. Slánská, 1961).

Abb. 11: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Innenseite des linken Flügels – oben, hl. Johannes der Täufer tauft Christus.

Abb. 12: Martin Schongauer († 1491), Taufe Christi, Blatt B. 8 (Reprofoto aus M. J. Friedländer, o. c. in Anm. 53, Kat. Nr. 13.)

Abb. 13: Martin Schongauer († 1491), hl. Johannes Evangelist (Reprofoto aus M. J. Friedländer, o. c. in Anm. 53, Kat. Nr. 5).

Abb. 14: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Innenseite des linken Flügels – unten, Geburt des hl. Johannes des Tüfers.

Abb. 15: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Innenseite des rechten Flügels – oben, Beschneidung des hl. Johannes des Tüfers.

Abb. 16: Martin Schongauer († 1491), hl. Antonius (Reprofoto aus N. Stogdon, o. c. in Anm. 62, Kat. Nr. 16).

Abb. 17: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Innenseite des rechten Flügels – unten, Enthauptung des hl. Johannes des Tüfers.

Abb. 18: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Gesamtansicht mit geschlossenen Flügeln.

Abb. 19: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Außenseite des linken Flügels – oben, Zusammentreffen des hl. Prokopius mit dem Fürsten Oldřich auf der Jagd.

Abb. 20: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Außenseite des linken Flügels – unten, Hl. Prokopius vertreibt die Teufel aus der Höhle.

Abb. 21: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Außenseite des rechten Flügels – oben, Hl. Prokopius hat den Teufel gezwungen die Deichsel des Wagens zu tragen.

Abb. 22: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Außenseite des rechten Flügels – unten, Pilger Menna und die Prozession des Fronleichnams.

Abb. 23: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Beweinung im Altaraufsatz.

Abb. 24: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Außenflügel, Christus vor dem Hohepriester Kaiphas (heutzutage der Hl. Prokopius vertreibt die Teufel aus der Höhle), Zustand vor der Entfernung der Malerei (Foto L. Slánská, 1963).

Abb. 25: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Außenflügel, Geißelung Christi (heutzutage der Hl. Prokopius hat den Teufel gezwungen die Deichsel des Wagens zu tragen), Zustand vor der Entfernung der Malerei (Foto L. Slánská, 1963).

Abb. 26: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Außenflügel, Kreuztragung (heutzutage Zusammentreffen des hl. Prokopius mit dem Fürsten Oldřich auf der Jagd), Zustand vor der Entfernung der Malerei (Foto L. Slánská, 1963).

Abb. 27: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Außenflügel, Kreuzigung Christi (heutzutage Pilger Menna und die Prozession des Fronleichnams), Zustand vor der Entfernung der Malerei (Foto L. Slánská, 1963).

Abb. 28: Hluboká nad Vltavou, Schloss – Arche von Netolice, Gesamtansicht mit geöffneten Flügeln und neugotischen Ergänzungen. Bischofstaturen wurden in den 60er Jahren des 20. Jahrhunderts umgestellt.

Übersetzung J. Kroupová